

Ekonomi ve Hukuk Buluşmaları – Denizli

A'dan Z'ye Türk Yargı Reformu

1 Mart 2022

İbrahim Şenel; DESİAD Başkanı
(konuşma deşifre metni)

Sayın belediye başkanım, değerli protokol, sevgili konuklar, değerli misafirler
Herkesine merhaba. Evet bu geç saatte açıkçası dikkatimizi daha net toplayabilmek adına belki de daha ilgi çekici olabilmesini umut ederek bu konuşma için bir sunum hazırlamıştım. Açıkçası bu sunumu hazırlarken temel motivasyonum şu olmuştu. Yani bir mimar olarak ve iş dünyasını temsil eden bir derneğin başkanı olarak ben böyle bir konu başlığında ne anlatabilirim?

Kendime sorduğumda hukukun teknik konularına girmenin haddimiz olmadığını, haddimizi aşan bir sunumla da salonda bir antipati oluşturmamayı ümit ederek bu sunumu hazırlamıştım. Bir antipati oluşturma riskime karşılık da Vahap Bey biraz önce söyledi. Rahmetli babamın bir hukukçu olduğunu söylemenin hatta benim de lise son sınıfa kadar avukat olmayı hayal edip son sınıfta bu meslek değişikliğini yaparak mimar olduğumu anlatmam belki bir nebze durumu toparlar diye düşünmüştüm ama yine sizi sıkmadan iş dünyası gözleriyle, hukuki konulara bakmanın temelde bizi nereye götürebileceğine dair küçük bir kaç pencere açmak niyetiyle konuşacağım. Başlığını hukuk demokrasi, ekonomi, inovasyon koymamın temel nedeni şu. Adalet bana göre bir kavram. Hukuk adaleti tesis etmek için bir manzume.

Tabii bu beraberinde demokrasi dediğimiz kavramı güçlendiren bir noktaya geliş dönüşüyor. Ve bunların hepsi bizim son moda kavramlarımızdan birisi olan inovasyonu güçlendiriyor ve tesis ediyor. Bunun akabinde Mesela şu harita bize iki bin yirmide dünyadaki demokrasi endeksini gösteriyor. Yeşil renk en demokratik ülkeler kırmızıya gittikçe anti demokratik hakkında bize fikir veriyor. Şimdi bu grafiklerin sonunu bir yere bağlayacağız elbette. Mesela bu da **TÜRKONFED** Başkan Yardımcımız Reyhan Hanım'ın biraz önce sözünü ettiği iki bin yirmi bir dünya demokrasi endeksinde Avrupa ülkelerindeki sıralamamız ama dünyada yüz ikinci sıradayız. Yani dünyadaki demokrasi formlarına göre Türkiye tam demokrasi olarak tanımlanmıyor. Avrupa'daki sıralamayı özetlemeye çalıştım. Mesela burada bizim Moldova'nın, Macaristan'ın gerisinde, Slovenya'nın gerisinde olmamız. Hele hele Yunanistan'ın gerisinde olmamızın oturup da takkeyi önümüze koymamızı gerektiren bir realite olduğunu kabul etmemiz lazım Bu da iki bin on dokuz küresel rekabet endeksi Fuat Bey. Yani bizim inovatif anlamda rekabetçilikte dünya sıralamasında nerede olduğumuzu gösteriyor.

Şimdi tabii bütün bunların bir sonucu var. Mesela temel bilimler alanında ülkelerin yayın üretimi yani biraz önce Müjdat başkanım söyledi. Bilgi teknolojileri yeni bir ekonomik değer. Sevgili konuklar.

Artık biz Sanayi ve Ağır Sanayi Üretiminden öte bilgi üreterek katma değer sağlayan bir yeni ekonomik düzeye evriliyoruz. Bunun bunun aslında başında başında değil de neredeyse ortasına gelmiş durumda peki biz bilgi üretmek konusunda yani bir akademi ya da nerededir duruyoruz? Bütün dünya üzerinde. Bakın gördüğünüz gibi yirmi ikinci sırada duruyoruz. Şimdi niye bunları koyuyoruz?

Bizim nerede durduğumuzdan öte biz kimin gerisindeyiz? Bu mukayese bizi bir yere götürecektir elbette. Mesela biz bin dokuz yüz doksana altı, iki bin on yedi yılları arasında ülkelerin toplam bilimsel makale sıralaması.

Şimdi bu sıralamada Çin'in ikinci sırada olması sizi yanıltmasın. Çünkü sağdan ikinci sütunda yedi nokta altmış dört oranıyla gösterilen şey o makaleye ne kadar atıfta bulunuldu? Yani makaleyi üretmekten ziyade ürettiğiniz makaleye ne kadar atıfta bulunulduğu da bir karşılık. Bilimsel karşılık anlamında. Şimdi Türkiye'nin buradaki yeri de açıkçası endişe verici.

Yani bin dokuz yüz seksen beş yılında bizim kişi başına düşen bilimsel makale sıralamasında Güney Kore'yle aynı sırada olduğumuz. Ama bugün Güney Kore'nin bizim beş katımız önde olduğu gerçeği de neticede önümüzde duruyor. Dünya küresel inovasyon endeksi ilk on ülkelere bakalım.

İsviçre, İsveç, İngiltere, Amerika, Finlandiya, Singapur, İrlanda, Danimarka, Hollanda, Almanya. Peki bizim iki bin on dört iki bin yirmi bir arasındaki endeks sıralamamız neymiş? İyileşmemiz var. Ama hala bakın bu ülkelerin arasına giremiyoruz bile. Kırk birinci sıradayız, en iyi sıralamada.

Türkiye'nin liberal demokrasi skoruna bakalım. Kırmızı çizgi dünya sıralaması ortalaması mavi çizgimiz ise Türkiye'nin bu konudaki bin dokuz yüz yirmi üçten iki bin on dokuza kadar seyrettiği grafik. Darbe dönemlerinde bizim endeksimiz çakılıyor. Bir de ne zaman çakılmış?

İki bin yirmi. Ne zamandan sonra çakılmış? Son on yıllık periyotta. Ve son olarak Türkiye ve coğrafi bölgelerde liberal demokrasi grafiğimiz nerede? Bakın Avrupa'nın liberal demokrasi grafiği nerede? Latin Amerika'nın nerede? Türkiye'ninki nerede? Biz Latin Amerika ile Afrika'nın arasında ancak konumlanabiliyoruz. Şimdi bütün bu grafikler aslında neyi anlatıyor?

Başta da söylediğim hukuk bir teminat. Hukukun güvenliği dedi Aysun başkanım. Ben burada bir iş dünyası temsilcisi olarak konuşuyorum.

İş dünyası eğer iş ve üretim alanlarında sakıncalı ve problemleri gördüğü konuları konuşmıyor ise DESİAD olarak biz eleştirel bir basın açıklaması yaptığımızda arkadaşlarımızdan başkan Silivri soğuk olur esprilerini duyuyor isek. Hatta daha öteye giderek çamaşır gönderelim esprilerini duyuyor isek Üniversitelerimiz sesini çıkaramıyor ise üniversite rektörlerimizi artık biz demokratik seçimlerle seçemiyorsak Merkez Bankası Başkanı veya başka kurumlardaki her noktada liyakatı aramadan atama yöntemiyle Atamalar yapıyor isek, sizce bizim kasım ayından beri yaşadığımız ekonomik problemler, bir tesadüf olabilir mi? Hayır, aslında dönüp dolaşıp tamamı Türkiye'deki hukuk probleminin işleyememesinden kaynaklanan ve silsile olarak birbirini takip eden problemlerin bütünü. Şeniz başkanın biraz önce söylediği, hukukun üstünlüğü mü? Üstünlerin hukuku mu?

Biz artık yetişmiş beyinlerimizi Türkiye dışına kaçırma tehlikesi yaşıyorsak, doktorlarımız hayat garantileri için yurt dışına gidiyorsa ki hala bakın tıp fakülteleri bugün ilk yedi bin sekiz bine giren öğrencileri alıyor. Yani pırlıl pırlıl beyinler tıp fakültelerine gidiyor ama o çocuk oradan mezun olduktan sonra kapağı yurt dışına atmaya çalışıyorlar. İnanılmaz bir beyin göçü yaşıyor isek bunun altında Türkiye'deki hukuk normlarının dünya ve Avrupa standartlarının çok gerisinde olması yatıyordur. Bu bizim kişisel hayatımızı etkiler. Aile hayatımızı etkiler. Üretim alanlarımızı etkiler ve biz bilimsel camiada üretimlerimizi özgürce yapamıyorsak, biz iş dünyasında fikirlerimizi ve düşüncelerimizi özgürce ifade edemiyor isek, bu alanlarda bir gelişmeyi bekleyemeyiz.

Bu mesele bizi bir dönem on altıncı on yedinci on sekizinci sırada olduğumuz G20'de bugün yirmi bire atar. Hep konuşmacılarımız söyledi, iş dünyası temsilcileri söyledi. Bu gayet bilinen bir şey.

Siz ne kadar demokratik bir toplum ve ülke olursanız ekonominiz de aynı miktarda gelişir. Rusya gibi büyük bir doğal gaz ve yer altı zenginliğine sahip değilsiniz. Veya Arap ülkeleri gibi petrol zenginliğine sahip değilseniz sizin ekonomik refahınızın, özgürlüğünüzle, direkt ilişkili olduğunu bilmeniz gerekir. Dolayısıyla hukuk rahat bırakılmalıdır. Hukuk rahat bırakıldığı kadar rahat bırakılmalıdır. Aksi takdirde bizim ne akademik camiada ne de üretim alanlarımızda bizim üst ligimizle açığı kapatmamız söz konusu olmayacaktır.

Şimdi bizim hukuk sistemimiz bugünün sorunu mu? Hayır. Ben Mehmet Başkan'ımız anlattı. Yani evet bizim çok yakın zamanlarda mesela üç yüz altmış yedi cumhurbaşkanı seçtirmem. O bir hukuk garabetiydi. Şimdi evet bir dönem şikayetçi olanlar iktidara geldiğinde o sefer muhalefete düşenler şikayetçi oluyor. Düzen değişiyor. Ama şikayetler değişmiyor. Şikayetçi değişiyor sadece. Türkiye'deki hukuk sisteminde şikayet değişiyor. Şikayetçi değişiyor.

Ama her gelen bunu değiştirmek vaadiyle gelerek daha kötü tedbirler alıyor. Bakın iki bin on referandumunda Anayasa Mahkemesi ve Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun yapısına yönelik çok ciddi revizyonlar yapıldı değil mi?

Fakat o zaman da uyarıydık. Dedik ki ya bakın bunun altında başka bir problem var. Kağıt üzerinde daha demokratik görünen bir hakimler ve savcılar yüksek kurulu düzenlemesi vardı. Ama bunun arka planında bir terör örgütünün niyetleri vardı.

E ne oldu sonra? Yani Türkiye'de yapılan her yeni uygulamanın bir öncekini aratacak hale gelmesi hastalığından da kurtulmamız lazım. Şimdi tabii bizim ben Hukuk ve demokrasinin biraz da toplumsal kültür meselesi olduğunu düşünüyorum. Yani biz bin iki yüzlü yıllarda Magna Cartı yazan bir toplum değiliz. Bunu da kabul etmemiz lazım. Mesela biz bisikletle dolaşan cumhurbaşkanlarına öykünerek bakıyoruz. Değil mi? Çok güzel bir görsel aslında o. Ama Tayyip Erdoğan'ı bisikletle Beştepe'ye gittiğini hayal edebiliyor musunuz? Hayır. Bu biraz bizim toplumumuzla da çok örtüşmüyor. Tamam bunları da kabul etmemiz lazım ama bizim artık şu kürsüde ben herhangi bir şey söylerken ertesi gün maliyeye kapımın dayanmaması veya derneğimizin veya herhangi bir kurumun bundan etkilenmemesi korkusunu yaşamamalıyım. Bizim Cumhurbaşkanımızın bisikletle makama gitmesi gibi bir derdimiz yok. Bizim düşüncemizi ve fikrimizi özgürce ifade edebilme derdimiz var. Biz iş dünyası olarak meseleye böyle bakıyoruz. Biz bir problem gördüğümüzde iktidarın temsilcilerine karşı net tavrımızı sergileyebilmek istiyoruz. Bu bir siyasi saikle söylenmiş bir şey değildir. Burada herhangi bir siyasi beklentiyle konuşamayız. Buna hakkımız da yoktur. Ama bunu konuşmamız gerekir. Peki bunu konuşurken nereden güven alacağım? Hukuka sırtımı dayamam lazım.

Mevcutta hukuk bana bu güveni veriyor mu? Aysun başkanımın dediği gibi hukukun güven tesis etmesi lazım. Bizim iş dünyası olarak hukuk sistemi veya herhangi bir yargı reformundan beklentimiz ancak bu olabilir. Yani gölge edilmesin başka ihsan istemiyoruz.

Ben mahkeme salonlarında bütün hukukçu dostlarımızın bildiği gibi duvarda yazan bir şeyle sözümü bitirmek istiyorum. Evet, o her şeyi ifade ediyor. Adalet mülkün temelidir.

Çok teşekkür ediyorum dinlediğiniz için.